

Uddeknekkere til samtidskunst er et inspirationsmateriale til folkeskolelærere, der vil arbejde pædagogisk med samtidskunst i undervisningen på skolen og ved besøg på museer, gallerier og i det offentlige rum. Arbejdet med samtidskunst kan introduceres i dansk, billedkunst, samfundsfag eller andre fag og i tværfaglig, projektorienteret undervisning.

Materialet præsenterer en række let tilgængelige metoder og indgangsvinkler til at arbejde med samtidskunstens forskellige udtryksformer. De enkelte metoder kan frit kombineres og modelleres op og ned i sværhedsgrad efter behov.

Kendetegnende for metoderne er, at det er eleverne selv, der arbejder med kunsten på egne og værkernes præmisser frem for afgrænsende kunstforedrag. Underviseren er ved hjælp af metoderne tilrettelægger og iscenesætter af mødet med samtidskunstværkerne.

Hensigten med metoderne er at give børn og unge en positiv oplevelse af samtidskunstens værkudtryk og give dem nogle redskaber til at kunne relatere sig til værkerne, dvs. drage relevante paralleller til deres egen og virkelighedens verden.

Arbejdet med samtidskunstens udtryksformer kan således blive et mødested for selvrefleksion, opmærksomhed og gode aha-oplevelser. Mødet med kunsten kan give en forståelse for, at der er mange måder at kommunikere, diskutere og argumentere på!

De 10 metoder er:

- * Sætningsmetoden
- * Oplevelsesmetoden
- * Anmeldermetoden
- * Mindmap-metoden
- * Rollespilsmetoden
- * Detektivmetoden
- * Angrebsmetoden
- * Trekantsmetoden
- * Snapshot-metoden
- * Min egen metode

samtidskunsten helt skarpt!

Kunst findes i dag overalt i vores omgivelser. Den har mange udtryksmåder, og det handler om at bruge de små kick, som den tilbyder os, til at kunne se os selv og vores liv fra en anderledes skæv vinkel.

I gamle dage var kunsten lettere at aflæse. Værkerne holdt sig pænt inden for nogle genre-mæssige konventioner, lignede godt, var dekorative samt håndværksmæssigt, formsprogligt og stilistisk velgennemførte. Men det var dengang ...

Samtidskunst kan ofte virke både provokerende, grim og sjusket, hvorfor mange mennesker nærmest per automatik afviser værkerne – og det er ærgerligt, for disse kunstformer har bare en anden intention og stiller lidt andre krav til sit publikum. I samtidskunsten er idéen bag værket oftest væ-

sentligere end det formelle værk. Modsat ældre og mere traditionelle kunstværker stiller samtidskunsten spørgsmål og giver ingen svar. Det egentlige værk er ofte de tanker og spørgsmål, der opstår inde i betragterens hoved! Og da folk er forskellige, vil deres oplevelser af værket også være vidt forskellige. Ofte er dit spørgsmål til værket kernen til forståelsen – og spørgsmålet bliver et oplæg til den diskussion og debat, kunstneren gerne vil igangsætte blandt beskuerne.

Noget af det, der kendetegner megen samtidskunst, er, at kunstneren sætter kommunikationen, det processuelle og hverdagshandlingen i centrum. Samtidig forsøger samtidskunstneren hele tiden at udfordre og rykke grænserne for, hvad kunst er.

Kunstnerne vil aktivt inddrage og skabe relationer til deres publikum, og derfor bliver deres værker ofte ikke 'deciderede' værker, man kan gå hen og røre ved og se på som kunstgenstande. Samtidskunstneren er mere en projektmager eller kulturarbejder. Kunstværkets rolle er ikke at være eller vise, men at iscenesætte relationer eller skabe et socialt arrangement, hvor mennesker mødes og udveksler synspunkter. Som beskuer/deltager bør fokus derfor heller ikke kun være på, hvad kunstværket er, men i højere grad på, hvad det *gør* ved beskueren/deltageren.

Hvordan forbereder jeg mig?

Når man skal forberede sig på en udstilling eller et bestemt værk, som eleverne skal præsenteres for, gælder det om at finde ind til, hvad dette værk eller denne udstilling handler om – det vil sige: hvad er indholdet, fortællingen, temaet m.m. Det er så indholdet/temaet, man skal prøve at arbejde ud fra i undervisningssituationen. Der er mange ting, der spiller ind i analysen af et samtidskunstværk. Derfor er det vigtigt at komme ud over det konkrete værks form og udseende, som kun er en del af værkets samlede betydning og udsagn.

Der er mange steder, man kan besøge og se på samtidskunst, samt mange gode websider, hvor man kan læse anmeldelser og artikler (se bagflap).

Lærernetværk

De fleste museer har en Skoletjeneste eller et Lærernetværk som på Museet for Samtidskunst. Her tager museumsformidleren sig af skoleformidlingen, og det er muligt at tilmelde sig en mail-liste og derved løbende blive orienteret om skiftende udstillinger og formidlingstilbud. På Museet for Samtidskunst er der ugen efter hver ny udstillingsåbning altid en inspirationsdag særligt for dem, der vil bruge udstillingen i undervisningssammenhæng. Her gennemgås den nye udstilling, og man introduceres til omvisninger og workshops knyttet til udstillingen. Desuden lærer man formidleren, museet, værkerne og kollegerne at kende.

Det er altid godt at have set den pågældende udstilling selv, før man kommer med eleverne. Hvis det ikke er muligt, så tjek museets hjemmeside og ring til museumsformidleren. Så kan I sammen planlægge jeres besøg og eventuelle omvisninger eller workshops. Formidleren vil altid gerne høre, hvad I arbejder med og på hvilket klassetrin. Dette giver mulighed for, at museumsformidleren kan lægge et niveau og perspektiv på udstillingen, der passer ind i jeres konkrete undervisning, værkstedsdag, temaugue eller andet, der bringer jer ud for at se på kunst. Mange museer har ligeledes en række gode undervisningsmaterialer, der kan rekvireres forud for et besøg.

Sætnings- metoden

snak
med
kunst-
værket!

Mange af samtidskunstens udtryksformer lægger vægt på indholdet frem for formen og det æstetiske. Værkerne stiller spørgsmål til beskueren og giver ikke bestemte svar. Værkets betydning skabes i mødet og dialogen med beskuerne. Men hvordan skal man lige henvende sig til og snakke med et maleri, en video eller en installation? Ofte falder man som formidler i spørgsmålsgrøften – altså spørger: Hvad synes I om værket? Eleverne kigger så på installationen og synes, at det ligner deres lillebrors rodede værelse, at det er grimt! – eller de udbryder: Det er da ikke kunst! De ser på værkets overflade ud fra en traditionel æstetisk kunstopfattelse. Og så er den diskussion lukket!

For at få en åben og personlig dialog med værkerne kan man tilrettelægge et forløb, der tager udgangspunkt i nogle stikord, hvor eleverne selv stiller spørgsmål til værkerne.

Metode

I grupper eller mindst to og to udvælger eleverne sig et værk. Ud fra tre ufuldendte sætninger – som eleverne skal fuldføre – stilles der tre spørgsmål til værket:

Fortæl mig ...
Jeg vil have at ...
Du er ...

At fuldende de tre sætninger giver nemlig mulighed for både at stille spørgsmål til – og derved reagere på – værket, og samtidig at afkræve et svar og komme med en konstatering om værket. Eleverne bliver trukket ind i en dialog og en stillingtagen til værket, der kan minde om en samtale med en ven. Dialogen giver beskueren en medindflydelse på historien, fordi de gennem deres spørgsmål bliver stillet på lige fod med værket. Selvom beskueren ikke får et direkte mundtligt svar, ligger svaret måske netop i de stillede spørgsmål – og spørgsmålene er jo ofte mange værkers kerne. Værket svarer, men det er faktisk dig selv i en dialog med værket, der svarer.

Det kan virke besynderligt at skulle tale til værket og ikke om værket, når sætningerne skal fuldendes. Men når man gør det, opstår der en interessant 'dialog' med værket, og opmærksomheden skærpes.

Svarene bliver samtidig en blanding af elevernes eget liv og forestillingsverden og værkets udsagn. Spørgsmålene kan ændres og udvides efter behov, alt efter hvad værket eller udstillingen handler om. Princippet er, at det bliver dialogsætninger og ikke 'svar-rigtig-sætninger'.

Metoden kan udvides med, at en elev stiller sig på værkets plads og repræsenterer værket. Den anden elev stiller spørgsmålene til værket, og eleven foran værket svarer så på værkets vegne.

Eksempler

Besøg af en 8. klasse på Arkens Duane Hanson-udstilling *Skulpturer af den amerikanske drøm*, 2007. Duane Hanson (1925-96) fortæller via sine 22 meget vellignende, legemsstore, påklædte afstøbninger af menneskekroppe en historie om det amerikanske folk. De enkelte figurer beskriver samfundets forskellige skæbner, interesser og funktioner: en vagtmand, en cowboy, en collegestuderende, et stilladsarbejderhold, en bodybuilder og et turistægtepar m.fl.

Eleverne blev opfordret til at formulere deres spørgsmål/reaktioner i forlængelse af de uafsluttede sætninger. Her følger nogle eksempler fra udstillingssituationen:

- ☒ **Jeg vil have at vide**, om figurene er lige så flot malede under tøjet, dér hvor man ikke kan se dem alligevel?
- ☒ **Fortæl mig** om alle personerne er kede af det, fordi det er sværere at lave dem glade?
- ☒ Henvendt med løftet pegefinger til vagtmænd (Politimand, 1992): **Du er** godt lavet kammerat, men det irriterer mig at du ikke har hår på armene!
- ☒ Henvendt til den siddende, overvægtige kondiløber med walkman (Mand med walkman, 1989): **Du er** klædt grimt på i 80'er-agtigt tøj! Jeg tror ikke du ville virke så bøvet, hvis du havde noget tøj på der var smart i dag. Og nogle ordentlige briller og en iPod. Efter at have viftet figuren væk med hånden siger personen følgende: Så, smut så ud og løb med dig!
- ☒ **Fortæl mig** hvor meget de vejer og hvorfor i alverden ham i havetraktoren er lavet af bronze? Han må da veje flere tons! Han vejer mere end den latterlige bil! (Mand på havetraktor, 1995).

Besøg af en 7. klasse på udstillingen *FLODEN – en udstilling af Jytte Rex* på Museet for Samtidskunst, 2003. Jytte Rex præsenterede bl.a. en række bearbejdede fotografiske værker og enkelte marmor-skulpturer. Jytte Rexs billedkunstneriske univers omhandler tid, fortælling, erindring og forandring, derfor blev ufuldendte datidssætninger tilføjet de andre sætninger. Arbejdet med sætningerne og den dialogskabende formidling blev viderebearbejdet ved, at eleverne blev fotograferet foran de valgte værker (se under Snapshot-metoden).

Henvendt til 2 gipstavler på gulv (*Uden titel*, 2003):

Jeg er et kunstværk

Jeg var gips og maling

Du er dig selv

Du var et minde om dig selv

Husker du et minde om os?

Fortæl mig, hvad du ser i mig

Henvendt til alabasthoved på marmorsokkel (*Uden titel*, 2003):

Jeg er død

Jeg var uden krop

Du er ked af det

Du var glad

Husker du mig?

Fortæl mig, hvad der skete

Henvendt til et bearbejdet fotografi af et kvindens ansigt (*Den sydlige dør*, 2003):

Jeg er en ung mor

Jeg var fri

Du er langt væk

Du var tæt på

Husker du tiden?

Fortæl mig, hvor du er

Litteratur

Ide Riis Hansen: „Nutidskunst – et påskud for samtale“, i *Mødesteder – formidling af samtidskunst*, Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2004.

Sætningsmetoden er tidligere blevet benævnt 'Ind til indholdet-metoden' og er beskrevet her: Tine Seligmann: „Knyt sylten når læring er i gang“, i *Billedpædagogisk Tidsskrift*, nr. 3, 2002.

Oplevelses- metoden

- hvor **på kroppen** sidder kunstværket?

Spørgsmål fra en 'forsker' lægger ofte op til 'kloge velovervejede svar', med mindre forskeren bevidst forsøger at åbne for en anden og mere kropslig forankret og ikke-reflekteret viden. Lykkes det, åbner man for en kropslig forankret ikke reflekteret viden, der udspringer af erindring, fornemmelse eller følelse for, hvordan det vil være at leve i den. En metode er, at forskeren stiller en anden type spørgsmål end i et traditionelt interview, så man hjælper interviewpersonen med at se ud over den traditionelle indretning af biblioteket (Mia Herskind, Søren Kjær Jensen: „Vi spørger kroppen til råds“, i *Learning Lab Denmark - Quarterly*, nr. 4, 2005, s. 8).

Citatet stammer fra en artikel med overvejelser omkring, hvordan man kan indrette bibliotekslokaler på nye og mere brugervenlige måder. Men interviewformen med at lytte til kroppens signaler er interessant – også i sammenhæng med oplevelsen af kunst. At stille en anden type spørgsmål end de traditionelle kan give den enkelte adgang til en mere kropsligt funderet viden. Kort sagt kan det være givende at tænke rum, læring og bevægelse ind i undervisningen.

Hvordan føles et kunstværk? Ja, vi kender det godt, følelsen af væmmelse eller kuldegys. Hårene rejser sig på armen, eller halsen snører sig sammen.

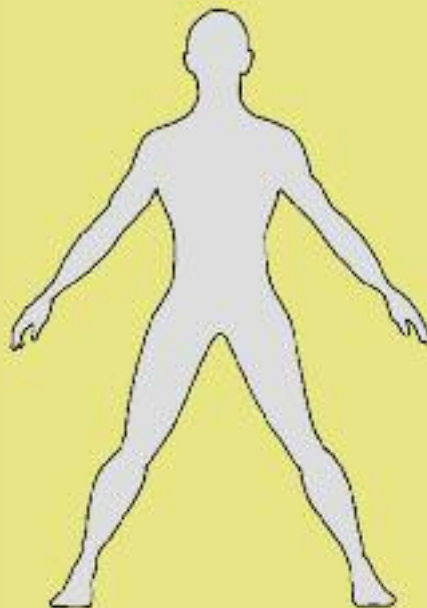
Oplevelse af kunst er ikke kun noget, der foregår i hovedet. En måde at komme 'under huden' på de enkelte værker – og hermed kunstnerens tanker og intentioner bag – er at inddrage de kropslige og emotionelle fornemmelser for værket, som kan igangsætte en umiddelbar samtale.

Metode

På et A4-ark er tegnet en neutral kontur af en person, og eleverne kan så frit sætte streger ud for de forskellige kropsdele og herved placere de forskellige værker. Det er for alle niveauer en god og sjov aktivitet, der får eleverne til at reflektere over, hvordan de reagerer overfor et givent kunstværk. At placere værket f.eks. i maven vil sige noget om beskueren, men det vil også være en start på at fortælle noget om værket. Samtidig vil man blive opmærksom på, hvordan kropslige stemninger vækker erindringer til live fra ens eget liv og egne oplevelser.

Opgaven kan tage udgangspunkt i følgende spørgsmål, der sætter fokus på den enkelte elevs oplevelse:

- * Hvor på kroppen vil du placere værket?
I hovedet (intellekt), hjertet (følelserne), maven, fødderne, ryggen, hænderne?
- * Hvorfor vælger du netop den eller de kropsdele?
- * Hvilke af dine sanser (syns-, føle-, høre- og lugtesans) bruger du, når du oplever værket?

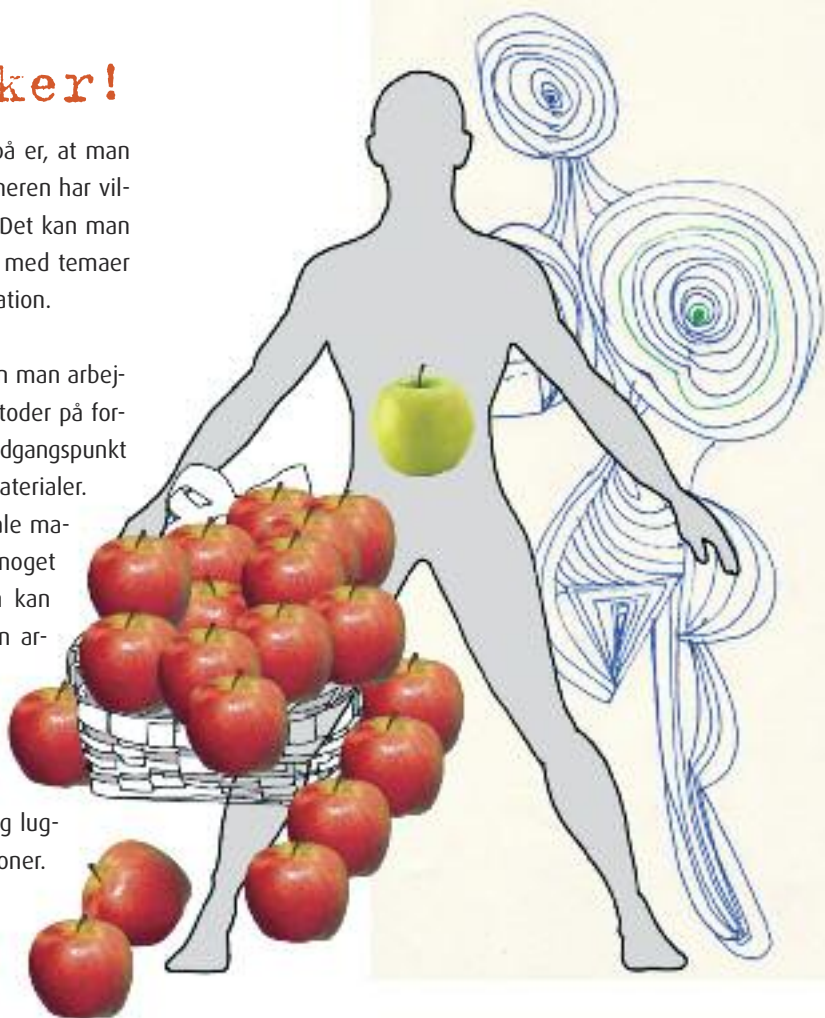

Kroppen husker!

En anden måde at arbejde kropsligt på er, at man fysisk mærker den følelse, som kunstneren har villet give udtryk for igennem sit værk. Det kan man gøre, hvis en kunstner f.eks. arbejder med temaer som at være fastlåst i en bestemt situation.

Ud fra indhold og tema i værkerne kan man arbejde med de kropslige og sanselige metoder på forskellig vis. Det kan f. eks. være at tage udgangspunkt i rumlige oplevelser, overflader eller materialer.

Man rører selvfølgelig ikke det originale maleris ru overflade, men mærker måske noget sandpapir hen over armen osv. Man kan f.eks. også se på, hvordan kunstneren arbejder med at inddrage kroppen i installationen. Måske har kunstneren arbejdet med rumlige forløb – måske er det i forhold til stemninger og erindring. Det kan være lyde, farver og lugte, der aktiverer de kropslige associationer.

Eksempler

På udstillingen *Su-Mei Tse Solo* på Museet for Samtidskunst i 2005 viste kunstneren en række videoværker og fotos, der reflekterede over hendes ungdom og uddannelse som klassisk cellist. En disciplineret uddannelse med hårde og daglige øvelsetimer. I værkerne ser vi hende som en marionetdukke med arme og ben trukket i forskellige retninger; en video viser fingre, der er strakt ud med ispinde, så personen har svært ved at spille på klavertangenterne; et foto viser nogle fødder, der er bandageret stramt ind i folie etc. For kropsligt at forankre følelsen af at være i en fastlåst situation blev eleverne tapet ind i malertape, så de kun lige kunne humpede rundt som orme. Efter et stykke tid, og efter at have talt om hvordan det føltes, blev de frigivet og fik lov til frit at danse til et videoværk, hvor man kun ser fødder, der hopper op og ned til høj teknomusik. Således blev oplevelsen af kunstnerens værker fysisk fæstnet i deres kroppe, og deres kropslige erindring blev aktiveret.

Aldrig langt fra stammen, 2006, lydinstallation af Jette Ellgaard.

Værket er en lydinstallation, hvor der fra en kurv med æbler høres lyden af et æble, der bliver spist. Titlen refererer til ordsproget *Æblet falder aldrig langt fra stammen* – det vil sige, at et menneske slægter sine forældre og forfædre på. Installationen kan opleves som et billede på, hvordan et enkelt menneske vælger at disponere over sit 'æble' eller relationen til sin slægt.

Installationen var meget sanselig, og eleverne satte streger til mave, næse, mund og øre.

Litteratur

Lis Engel m.fl. (red.): *Bevægelsens poetik: Om den æstetiske dimension i bevægelse*, København, Institut for Idræt – Københavns Universitet, Museum Tusulanum, 2006.

Ved museums- og galleribesøg, hvor eleverne enten selv går rundt eller har fået en omvisning, er det godt at slutte af med en samlet diskussion af udstillingen og de enkelte værker. I anmeldermetoden får alle sagt noget, og alle får mulighed for at bedømme et værk eller en udstilling. Metoden giver eleven en oplevelse af, at elevens egen oplevelse har stor betydning. Samtidig giver det eleven en forståelse for, at det at opleve samtidskunsværker er en individuel oplevelse. Metoden er enkel og bringer hurtigt eleven frem til at reflektere over og argumentere for valget af antal stjerner.

Eksempel

Udstillingsbesøg på Museet for Samtidskunst, hvor elever gik rundt i grupper på udstillingen *Coding - DeCoding* i 2006, der viste videoværker af kunstnere fra Mellemøsten. Eleverne skulle forestille sig, at de var journalister, der skulle anmelde de forskellige videoværker. De skulle prøve at være positive og kritiske på samme tid og begrunde, hvorfor de syntes, at et værk skulle have eksempelvis ★★★★★ ud af 5.

Anmeldermetoden

- hvor mange stjerner gi'r du?

Metode

Eleverne samles i rundkreds, og de bliver på skift spurgt, hvor mange stjerner de vil give udstillingen eller et udvalgt værk. Eleverne argumenterer for valget ved at præsentere deres overvejelser og anmeldelser for de andre, hvilket åbner for en diskussion.

Metoden kan introduceres forud for turen rundt på museet eller til sidst. Begrundelsen for at vente med det til sidst er, at eleverne vil forholde sig mere umiddelbart og frit til værkerne, end hvis de allerede fra begyndelsen tænker på, at de skal bedømme værkerne. Med i bedømmelsen kan selve opstillingen og opstillingen i lokalerne også inddrages, det vil sige, hvordan hele udstillingen som sådan fungerer i forhold til udstillingens tema og titel m.m.

Det er også muligt at bruge metoden til gruppearbejde, hvor eleverne går rundt i grupper og har fået stillet nogle spørgsmål til udstillingens enkelte værker.

De skulle overveje følgende spørgsmål, inden de gav deres endelige bedømmelser:

Omkring indholdet eller fortællingen i videoværket:

- * Hvad handler den om?
- * Hvad fortælles? Hvad vises?
- * Hvilket billede får I af Mellemøsten gennem de videoer, I ser?
- * Sammenlign med det billede, medierne giver os.

Omkring de videoteknikker, som er anvendt i værket:

- * Analyser måden, videoererne er lavet på. Hvilke teknikker er brugt?
- * Hvordan hænger lyd og billede sammen? Hvordan er klippeteknikken?
- * Hvorfor tror I, kunstneren har valgt at gøre det sådan?

Er der f.eks. noget bestemt, kunstneren arbejder med i teknikken, som gør, at noget bliver fremhævet eller skjult i forhold til indholdet/fortællingen i de enkelte videoer?

Litteratur

Frants Mathiesen: „Kunstkritik og undervisning“, i *Mødesteder - formidling af samtidskunst*, Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2004

Mindmap- metoden

- lad tankerne vandre

Ved mindmapping arbejder både højre og venstre hjernehalvdel i den kreative proces med at igangsætte og forbinde tanker og associationer. Metoden giver god mulighed for at skabe sig et overblik over det enkelte kunstværks kompleksitet og mangfoldighed af betydninger. Et mindmap er et diagram/tegning, som er godt til at visualisere de frie tankestrømme, der sættes i gang i mødet med et kunstværk.

Mindmapping gør det lettere for eleverne, enkeltvis eller i grupper, at gå direkte til værket og komme ind til indholdet og fortællingerne, idet de skal sætte ord på deres umiddelbare tanker, tage lynhurtige notater og arrangere dem spontant og intuitivt ud fra forskellige synsvinkler på værket.

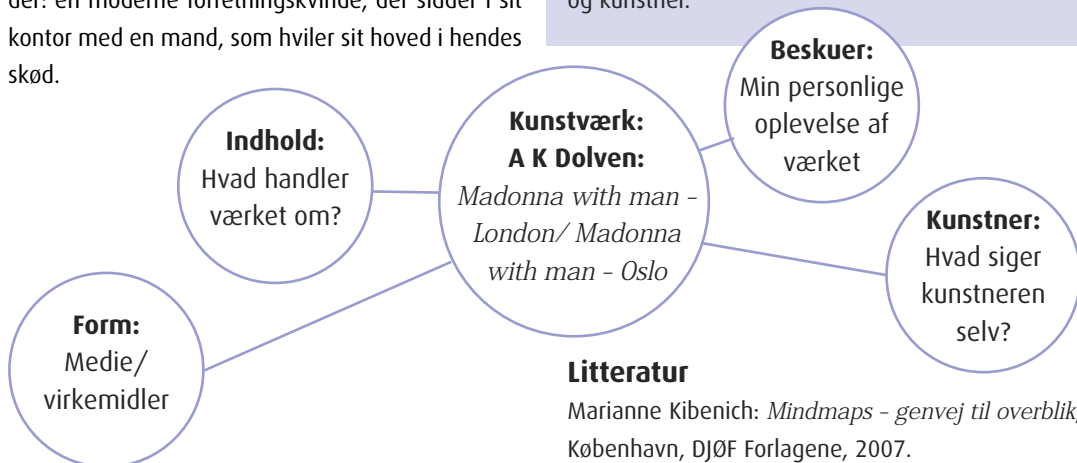
Eksempel

I videoinstallationen *Madonna with man - London/ Madonna with man - Oslo, 2005*, har den norske kunstner A K Dolven flyttet det traditionelle kunst-historiske motiv af Jomfru Maria, der holder sit barn, ind i en moderne forretningsverden. Værket er en dobbeltprojektion ophængt midt i rummet, hvor beskueren ser det samme motiv på begge sider, men med forskellige personer og på forskellige steder: en moderne forretningskvinde, der sidder i sit kontor med en mand, som hviler sit hoved i hendes skød.

Metode

- * Start med at skrive kunstværkets titel eller lav en lille tegning af det, du ser, i en cirkel på midten af et A4-ark.
- * Vælg nogle nøgleord, som du synes, knytter sig til kunstværket, og placer dem i cirkler ud fra og forbundet med midtercirklen.
- * Med udgangspunkt i nøgleordene kan du bygge videre på dit mindmap med nye cirkler. Skriv gerne ord ned, som du måske synes, er lidt fjollede eller irrelevante – måske kan de hjælpe dig videre i din tankestrøm.
- * I mindmapping må du bruge både billeder, tegn og ord, når du fælder dine tanker ned på papiret. Brug gerne udråbstegn, når der er noget, som du synes, der skal fremhæves, eller lav et spørgsmålstegn, når der er noget, som undrer dig.

Metoden kan bruges helt frit i forhold til det enkelte værk som vist i eksemplet ovenfor. Man kan også bruge metoden lidt mere kontrolleret, hvor eleverne kan få udleveret et A4-ark, hvor der i forvejen er nogle guidelines i forhold til indhold, form, beskuer og kunstner.

Litteratur

Marianne Kibenich: *Mindmaps - genvej til overblik*, København, DJØF Forlagene, 2007.

Rolle- spils- metoden

- se med **andres** øjne!

Når det gælder samtidskunst, bliver mange værker først til inde i beskuerens hoved.

Du læser naturligt din egen historie ind i værket – så et værk vil tage sig forskelligt ud, alt efter hvem der ser på det.

Hvad sker der mon, hvis man prøver at forestille sig, at man er en helt anden person?

Når man tager en andens blik/briller på, ser man noget andet og forholder sig på ny til værket og oplevelsen af værket. Det bliver en leg med egen og andres identiteter...

Metode

Eleven vælger en identitet, som også kan være en ny kønsidentitet. Identiteten vælges frit eller ud fra en håndfuld muligheder, læreren har planlagt hjemmefra – evt. med udgangspunkt i udstillingens tema. Hvilke grupper af mennesker ser værkerne mest forskelligt?

Stil spørgsmål!

Eleverne går mindst to og to hen til et eller flere værker. De taler om værkerne og stiller en række frie spørgsmål. Disse spørgsmål kunne være til værket *Madonna with man - London/Madonna with man - Oslo*, A.K. Dolven 2005:

- ☒ Hvorfor sidder manden med hovedet i kvindens skød?
- ☒ Hvorfor sidder de helt stille?
- ☒ Hvorfor hedder videoinstallationen 'Madonna med mand'?
- ☒ Hvad og hvorfor har kunstneren placeret de ting på skrivebordet?

Når man er kommet lidt ind på værket, indtager man sin rolle. Inspireret af spørgsmålene kan man sige sin mening, diskutere og fortælle de andre, hvad det handler om – bare lige set fra en andens blik.

Eleven kan også lege/identificere sig med, at han/hun er en person eller genstand i videoen, installationen eller maleriet. Eleven fortæller de andre elever, hvilken historie/situation personen/genstanden i værket indgår i.

Endelig kan man jo også være en kunstformidler, der siger kloge ting om værket.

Klæd jer ud!

Helt konkret kan man tage briller på, når man er i en anden rolle/identitet end en selv og fortæller om værket. Hvis eleven er turist, tager hun/han f.eks. en kasket på. Her handler det igen om kropslig forankring.

Man kan hjemmefra aftale de forskellige elevers roller eller gruppens samlede rolle og komme til museet eller udstillingen som gruppe 'iført' sig sin rolle. Hele gruppen spiller sammen og diskuterer værkerne indbyrdes med hinanden.

Litteratur

Mie Buhl; Ingelise Flensborg: „Et nyt billedbegreb“, i *Billedpædagogisk Tidsskrift*, nr. 1, 2004.

Den klassiske detektiv er udover merskumpibe og ternet hat karakteriseret ved sit uundværlige forstørrelsesglas, med hvilket han afslører læbestift på cigaretskod, finder fodspor under havevinduet eller sammenligner dækmønstre i sin jagt på gerningsmanden.

I semiotikken (læren om informationstegn, kommunikative signaler, symboler m.m.) arbejder man med forskellige tegn: spor, associationer og symboler.

Når vi ser på samtidskunstværker, kan vi – ligesom en detektiv – bruge sporene, associationerne og symbolerne i et værk til at afdække noget om værket. Hvad har kunstneren tænkt? Hvad vil han fortælle os? Og hvilke beslutninger har han truffet? Detektivblikket giver eleven vigtige informationer og argumenter, der er gode at have klar i en diskussion om værket.

Metode

Eleverne undersøger – i små grupper – værket meget nøje. De tegner skitser eller nedskriver iagttagelserne og meddelagtiggør derefter resten af klassen i deres observationer og formodninger, der også arbejdes med i Angrebsmetoden.

Associationer (Ikoner/Ligheder):

- * Hvad får værket dig til at tænke på?
- * Indgår der objekter, du kender fra dagligdagen?
- * Kommer du til at tænke på begivenheder fra dit eget liv?
- * Er der referencer til ting fra litteraturen, tegneserier, film, spil eller andet?

Symboler (når en genstand repræsenterer noget abstrakt eller et sindbillede):

En due betyder oftest fred. En sort kat, der krydser vejen, betyder ulykke. Nogle ting er på denne måde blevet synonyme med bestemte følelser, objekter eller begivenheder. Når man kigger efter symboler i samtidskunsten, skal man overveje, om der er nogle af de elementer, der indgår i kunstværket, som vi allerede i forvejen tillægger bestemte betydninger. Titlen kan også indeholde nogle symbolske henvisninger.

Spor (Index):

- * Kan vi aflæse noget om tingene ud fra de spor, der er afsat på dem?
- * Er det f.eks. en ny ting, eller har den været brugt i lang tid?
- * Har den stået udendørs eller indendørs?
- * Er der buler, ridser eller svejsninger? Mos, mug, kalkaflejringer eller andet?

Eksempel

Christian Lemmerz, *Kamikaze*, 1995.

Detektiven står over for en installation med en gasflaske, der er forbundet til et gasblus, hvorpå gasflasken selv står på. Er den farlig? Af spor på flasken kan aflæses at flasken er slidt, metallet er rustet. Alt dette viser, at flasken og bluset har været i brug længe. Flasken får detektiven til at tænke på en raket på en affyringsrampe og samtidig minde om sommerhusferien sidste sommer, hvor et lignende blus blev brugt til madlavning. Titlen er betegnelsen for japanske dødsflyvere under 2. verdenskrig. Her ved indeholder værket symbolske henvisninger til selvmord og krig. Detektiven samler alle brikkerne sammen og begynder at danne sig en mening om og diskutere værket med de andre detektiver. Eksemplet er hentet fra/inspireret af den nævnte artikel.

Litteratur

Frants Mathiesen: „Spiser du med kniv eller gaffel?“, i *Billedpædagogisk Tidsskrift*, nr. 4, 2000.

Detektiv-
metoden

- find for-
størrelses-
glasset frem!

Angrebsmetoden

- skriv og tænk - se og tegn!

Fordybelse er et kodeord, hvis man skal have noget ud af sit møde med samtidskunsten, men mange undervisere kan ikke genkende til følgende skrækszenarium: Endelig er man ankommet med klassen til udstillingen; man glæder sig til en langsom oplevelse, at spadsere hyggeligt rundt og diskutere de enkelte værker med eleverne. Men allerede efter 10 minutter proklamerer de første, at de har set det hele! Deres orienteringsløb er overstået ...

For at bremse elevernes opskruede oplevelsestempo kan det være en god idé at opmuntre dem til at møde kunsten på en aktiv måde – gennem streg eller tekst. Hurtigskrivning og lyntegning skærper elevernes iagttagelse og opmuntrer dem til at tage fat i deres umiddelbare sansning uden i første omgang at skulle strukturere deres oplevelse.

Målet er, at eleverne skal blive bedre til at sætte ord på deres kunstoplevelse og give dem mod til at opleve, diskutere og forholde sig til kunstneriske udtryk, der er en del af deres tid.

Nogle elever vil nu lave en indgående beskrivelse af værket, andre vil gøre sig overvejelser om materialerne og fremstillingsprocessen og nogle vil tolke, analysere og perspektivere – med andre ord: eleverne laver ganske automatisk undervisningsdifferentiering og vil senere kunne bidrage aktivt med hver deres gennemtænkte vinkel på værket. Hvis diskussionen først kommer til at foregå i klasselokalet dagen efter, vil værket – og de tanker, som det satte i gang i den enkelte – via noter stå klart og tydeligt i erindringen.

Litteratur

Marianne Grymer Bargeman: „I skyggen af skraldet – gå tæt på et værk“, i *Mødesteder - formidling af samtidskunst*, Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2004

Metode

Hurtigskrivning:

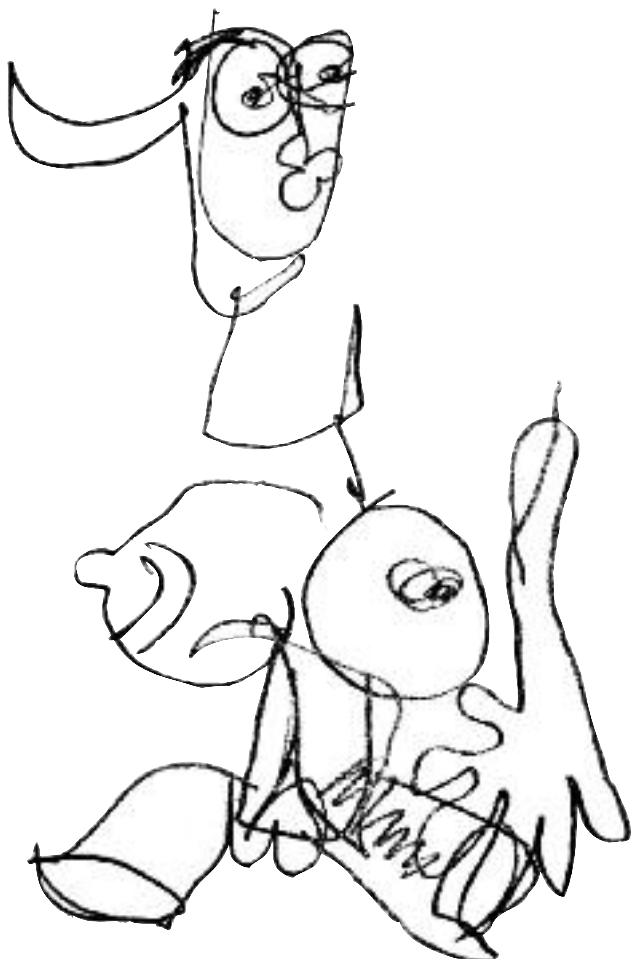
Skriv alt hvad I tænker, når I ser det her værk! Skriv hele tiden, også selvom I ikke lige ved, hvad I vil skrive – det kommer af sig selv, hvis I fortsætter. I har 5 – 10 minutter fra nu!

Lyntegning:

I har et halvt minut til at tegne værket eller udvalgte detaljer fra installationen.

Nu oplever eleverne værket intenst iagttagende, uden snak, alene i deres egen verden. Og mens de åbner sig for værket, åbner værket sig for dem.

Eller for at skærpe elevernes blik yderligere: lad dem tegne 'blindtegninger', hvor det er forbudt at kigge på papiret, mens der tegnes. Dette kan give nogle sjove resultater, men fastholder elevernes blik på værket.

Trekantsmetoden

- værket sat på spidsen!

Nogle gange ville det være dejligt, hvis samtidskunstens forskellige udtryksformer kunne analyseres efter nogle af de gode, gamle, gennemprøvede analysemodeller. Men risikoen er, at man snarere beskriver værkets formmæssige fremtræden frem for indholdssiden.

Her skitseres en enkel analysemodel, der giver eleverne tre tankeretninger, som tilsammen beskriver, hvor værket betydningsmæssigt er placeret. I en tretirns-raket begynder man med at beskrive værket så enkelt, som det overhovedet er muligt. Derefter undersøger man, hvilke modsætninger værket kan være spændt ud imellem. Endelig defineres et overordnet tema, som værket beskæftiger sig med. Tilsammen kan disse begreber måske hjælpe os med at indkredse de mangfoldige budskaber i et værk.

Eksempler

Marco Evaristtis installation *Helena*, 2000.

Et af de mest enkle, men effektive værker, som man kan forestille sig:

En akvariefisk i en tilsluttet blender. Det er nemt at beskrive dette værk som to dagligdagsting i en overraskende sammenhæng: guldfisk / i / blender.

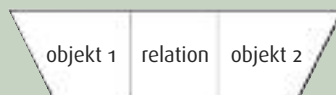

Hvordan man oplever og tolker værket, er individuelt ud fra beskuerens personlighed og livsforståelse. Hvor nogle fristes til at trykke på fiskesuppe-knappen, forarges andre over den lemfældige omgang med livet. Så både spændingsfeltet og det overordnede tema vil opleves forskelligt fra person til person.

I A K Dolvens videoinstallation *Madonna with man - London/Madonna with man - Oslo*, 2005, udfordrer kunstneren vores stereotype opfattelse af mande- og kvinderoller. Det vante billede af chefen med sin sekretær på skødet er erstattet af en underle-

Metode

Det konkrete plan:

Spændingsfelt:

Det overordnede problemfelt:

tema

Det konkrete plan/forenkling:

Ved at forsøge at beskrive et kunstværk med færrest mulige ord tvinges eleverne til at præcisere deres observationer – at definere værkets mindste bestanddele og deres sammenhæng.

Spændingsfelt/modsætningspar:

Når værket er beskrevet, kan man lede efter de betydningsmæssige yderpunkter: hvilke ekstremer er værket/objekterne spændt ud imellem? Det kan f.eks. være: Liv ↔ Død, Skyld ↔ Uskyld eller Værdig ↔ Uværdig. Find det eller de modsætningspar, som værket lægger op til, og som beskueren derved tvinges til at forholde sig til.

Tema:

Find et overordnet tema for værket. Hvad er fællesnævneren for det modsætningspar, som kunstværket opstiller, og som objekterne eksemplificerer?

gen, sårbar dreng, der søger trøst hos en beskyttende moder/chef/Madonna-skikkelse. En illusion brister, og vi tvinges til at gentænke vores verdensbillede.

Snapshot-metoden

mig
og mit

kunst
værk

Det gælder for de fleste af metoderne i hæftet, at det handler om at få eleverne til at interagere med og skabe relationer i forhold til kunstværkerne – og ikke mindst med hinanden. Metoderne fungerer som nøddeknækere, der skal åbne for diskussion og refleksion.

Helene Illeris, lektor i Billedkunst og Visuel Kultur på Danmarks Pædagogiske Universitet, forsker bl.a. i at etablere og undersøge 'relationelle møder' med kunst på museer, gallerier og i det offentlige rum. Hun skriver: *Med idé fra samtidskunsten fokuserer*

mine undersøgelser med andre ord på den 'kunst', der ligger i det sociale møde, snarere end på den kunst, der ligger i værkerne [...] Hvor man i traditionel billedpædagogik og kunstformidling mest har interesseret sig for 'moderne' begreber som værk, tolkning og oplevelse, har jeg i stedet valgt at koncentrere mig mere om 'post-moderne' begreber som valg, iscenesættelse og appropriation

(Helene Illeris: „Mødet som kunstværk“, i *Mødesteder - formidling af samtidskunst*, Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2004, s. 40).

Man kan på forskellig vis iscenesætte og etablere relationer til selvvalgte værker. Det bliver gjort i Sætningsmetoden og Rollespilsmetoden, hvor eleven forholder sig aktivt til selvvalgte værker ved stille spørgsmål til og indtage forskellige roller i forhold til værkerne. For at kunne relatere sig til et værk må man gøre noget aktivt selv – vælge det til – ligesom det er med alle andre relationer i livet.

Metode

Eleverne skal udvælge et værk, mens de går rundt på en given udstilling. Dette er første skridt til at skabe en relation til et værk. Derefter stiller eleven sig foran værket, og der bliver taget et fotografi af eleven sammen med værket. Helt enkelt: her har jeg været, det er mit værk. Valget er nu dokumenteret, og fotografiet kan efterfølgende bruges i mange sammenhænge. Sætningsmetoden er en god start til at skabe en relation til udvalgte værker, og når den udvides med, at eleven lader sig fotografere foran værket, går man skridtet videre.

Illeris foreslår bl.a., at eleverne viderebearbejder deres valg og iscenesatte fotografi hjemme i billedkunstlokalet. Hun skriver: *En oplagt måde at gå videre kunne være 'den elevcentrerede': At lade eleverne berette om deres valg og deres iscenesættelser ud fra en personlig vinkel. En anden måde kunne være 'den kunstfaglige': Sammen med eleverne at undersøge de valgte værker nærmere. Hvad er værkets titel? Hvordan er det fremstillet? Hvem er kunstneren?* (Helene Illeris:

„Mødet som kunstværk: valg, iscenesættelse, appropriation“, i *Mødesteder - formidling af samtidskunst*, Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2004, s. 42).

Men Illeris vil hellere have, at eleverne arbejder videre med fotografierne i deres egen billedproduktion på skolens værksted. At genskabe værket, så godt det kan lade sig gøre, ud fra de materialer og teknikker, der er til rådighed. Det er helt i orden at fortolke, genskabe, efterligne eller kopiere idéer til et eget værk. På den måde kan eleven både leve sig ind i en kunstners tankegang omkring det håndværksmæssige, materialevalget, udtrykket, idéer, linjer, teknikker og medier og samtidig få en forståelse for værkets sproglige virkemidler og intention. Formålet er, at oplevelsen/fortolkningen indlejres kropsligt gennem en taktil og visuel observation. Denne bearbejdning af værkerne kan også være med til at bryde med den aura af utilnærmelighed, kunstværker kan være omgærdet af. Herved flyttes fokus fra, at kunst skal forstås, til at kunst skal bruges!

Eksempel

I forbindelse med en udstilling på Museet for Samtidskunst af billedkunstneren Jytte Rex fik eleverne mulighed for at lade deres fremkaldte fotografi indgå i en erindringstavle – et stykke tyndt træfinér på ca. 20 x 35 cm. Eleverne skulle hente inspiration i Jytte Rexs arbejde med lag på lag-fotografier og erindringsmættede univers. Med udgangspunkt i elevernes udvalgte værker og fotografier fra udstillingen skulle forskellige tynde papir- og stofmaterialer og vandfarver bearbejdes på finérpladen. Hensigten var at skabe personlige erindringstavler, hvor deres fotografi blev indarbejdet – måske helt gemt under de mange lag. Her fik eleverne mulighed for at arbejde med kunstnerens metode med de forskellige lag på lag-teknikker, og samtidig fik de et nært og personligt forhold til de udvalgte værker, der dannede udgangspunkt for erindringstavlen.

Litteratur

Helene Illeris: „Mødet som kunstværk: valg, iscenesættelse, appropriation“, i *Mødesteder - formidling af samtidskunst*, Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2004.

Helene Illeris: „Med fascination som drivkraft – relationelle møder mellem børn og kunstværker“, i *Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur*, nr. 51, 2006.

Helene Illeris: „Æstetiske læreprocesser: udfordringer i en senmoderne virkelighed“, i *Billedpædagogisk Tidsskrift*, nr. 2, 2007.

Din egen metode

Nu er du blevet præsenteret for forskellige forslag til, hvordan man kan give børn og unge en god oplevelse med samtidskunst.

Man kan gå i dialog med kunsten ved at stille spørgsmål eller mærke efter, hvordan værket påvirker én kropsligt. Man kan uddele stjerner til kunsten eller lade sine tanker vokse til en gigantisk mind-map-edderkop. Man kan prøve at sætte sig i en andens persons sted og overveje, hvordan denne person ville opleve kunsten. Eller man kan finde luppen frem og kigge efter afslørende spor i værket, som analyseres. Man kan glemme sig selv og bare tegne og skrive på livet løs, eller man kan gå analytisk til værks på jagt efter værkets budskaber og temaer. Endelig kan man tage sit kunstværk med sig hjem på skolen i form af et fotografi, hvor man selv står foran.

Valg af metode

Til hvert enkelt værk eller udstilling skal metoden naturligvis vælges med omhu. Ikke alle metoder passer lige godt til de værker, som man møder, og ofte vil man med stor fordel kunne kombinere to eller flere metoder – eller endnu bedre: bruge metodeforslagene i dette materiale til at udvikle sin egen metode, der både passer til den aktuelle udstilling og klassens temperament. Museumsformidleren hjælper gerne med forslag til, hvordan man kan gribe besøget på en udstilling an.

Samtidskunsten giver muligheder for at filosofere, tænke skæve tanker og diskutere ting, der måske til dagligt er ømfindtlige eller tabubelagte. Hver person vil kunne komme frem til sin egen personlige tolkning og dermed styrke sine kommunikations-evner og selvstændighed, da samtidskunsten opstår i den enkeltes hoved og ikke har nogen facitliste.

Vi håber, at lærere og elever vil lade sig inspirere, udfordre og få mange gode oplevelser i selskab med samtidskunsten.